

Araştırma Makalesi/Research Article

ARAP KASİDESİNDEN OSMANLI TAHMİSİNE: HAYRET'İN KASİDE-İ BÜRDE TAHMİSİ

From Arabic Qasida to Ottoman Tahmis: Hayret's Tahmis of Qasida-i Burda

Doç. Dr. Fırat SEVİNÇ

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye.
firatsevinc13@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3618-5169

Geliş/Received: 19.01.2026

Kabul/Accepted: 30.03.2026

Hakem Değerlendirmesi:

İki Dış Hakem
Çift Taraflı Kör Hakem

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik beyan:

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Lisans: CC BY-NC 4.0

Yayımlanan makalelerde Araştırma ve Yayın Etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'ün Editör ve Yazarlar için yayınlamış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

ÖZ

Bu çalışma, Berlin Devlet Kütüphanesi Şarkiyat Bölümü'ndeki Mecmû'atü's-Sanâyi' adlı mecmuada tespit edilen, Hayret mahlaslı bir şaire ait Kasîde-i Bürde tahmisini akademik literatüre ilk kez kazandırmaktadır. Klasik Türk şiirinde tahmis geleneğinin XVIII. yüzyıldaki özgün örneklerinden biri olan bu metin, Bûsîrî'nin Arapça beyitlerine aynı vezin ve kafiyede Türkçe mısralar eklenmesiyle oluşturulmuş iki dilli bir edebî yapı sunmaktadır. Şair, Arapça orijinal metnin anlamsal derinliğine sadık kalarak lirik unsurlar ve tasavvufî duyarlılığı başarıyla harmanlamıştır. Metin, transkripsiyonlu çeviri yazı olarak aktarılmış; metnin şekil, muhteva ve dil-üslup özellikleri ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Tahmiste Hz. Peygamber sevgisi, nefis muhasebesi ve tasavvufî arınma temaları öne çıkarken gözyaşı, ateş ve nur gibi klasik motifler yeniden anlamlandırılmıştır. Eserin teknik bir mecmuada yer alması, *Kasîde-i Bürde*'nin Osmanlı toplumunun farklı sosyal tabakalarındaki kültürel etkisini de somutlaştırmaktadır. Bu çalışma, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında yürütülen "Berlin Devlet Kütüphanesi'ndeki Kataloğlanmamış Bazı Yazmalar Üzerine Çalışmalar" başlıklı proje dâhilinde gerçekleştirilmiş olup *Kasîde-i Bürde* tahmisi, bu makaleyle incelenmiş ve akademik literatüre yeni bir katkı olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kasîde-i Bürde, klasik Türk şiiri, tahmis, Hayret, Arapça-Türkçe etkileşimi.

ABSTRACT

This study introduces to academic literature, for the first time, a tahmis of the Qasida al-Burda by a poet with the pen name Hayret, found in the Mecmû'atü's-Sanâyi' collection in the Oriental Studies Department of the Berlin State Library. This text, one of the original examples of the tahmis tradition in classical Turkish poetry from the 18th century, presents a bilingual literary structure created by adding Turkish verses with the same meter and rhyme to Bûsîrî's Arabic couplets. The poet successfully blends lyrical elements and Sufi sensibility while remaining faithful to the semantic depth of the original Arabic text. The text has been transcribed into modern Turkish; its form, content, and linguistic-stylistic features have been examined in detail. The themes of love for the Prophet Muhammad, self-examination, and Sufi purification are prominent in the tahmis, while classical motifs such as tears, fire, and light are reinterpreted. The inclusion of the work in a technical journal also concretizes the cultural influence of the *Qasida al-Burda* on different social strata of Ottoman society. This study was carried out within the scope of the project titled "Studies on Some Uncataloged Manuscripts in the Berlin State Library," conducted under the Gaziantep Islamic Science and Technology University Scientific Research Projects program. The tahmis of the *Qasida al-Burda* is examined in this article and presented as a new contribution to the academic literature.

Keywords: Qasida al-Burda, classical Turkish poetry, tahmis, Hayret, Arabic-Turkish interaction.

Giriş

Bu çalışmada Hayret mahlaslı şairin *Kasîde-i Bürde* tahmisi ele alınmıştır. Hayret'in tahmis ettiği şiir Kâ'b b. Züheyr'e (ö. 645?) ait olan değil, yazılış motivasyonu ve İslam ümmeti üzerindeki etkisi bakımından ayrı bir öneme sahip olan İmâm Bûsîrî'nin (ö. 1296?) şiiridir. *Kasîde-i Bürde*'nin müellifi Şerefeddin Ebû Abdullah Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî, Mısır'da yaşamış Berberî asıllı sufi bir şairdir. Hayatı boyunca sıkıntılarla mücadele etmiş, ancak adını İslam edebiyatının ölümsüz eserlerinden biri olan *Kasîde-i Bürde* ile tarihe yazdırmıştır. Eserin tam adı *el-Kevâkibü'd-dürriyye fî medhi hayri'l-berîyye*'dir. Eserde Hz. Peygamber'e duyulan derin aşkın ve bağlılığın en güçlü manzum ifadelerinden biri terennüm edilmiştir. Kasidenin yazılış hikâyesi menkıbevi bir arka plana dayandırılmıştır. Bûsîrî'nin felç hastalığına yakalanması üzerine rüyasında Hz. Peygamber'i görmesi ve peygamberin, hırkasını üzerine örtmesiyle Bûsîrî'nin iyileşmesi hadisesi esere dinî ve mistik bir kutsiyet kazandırmıştır (Kaya, 1992, s. 468-469). Bu menkıbe, kasidenin edebî bir metin olmanın ötesine geçerek bir şifa ve bereket kaynağı olarak görülmesini ve kısa sürede tüm İslam coğrafyasında tanınmasını sağlamıştır. Kaside, Arap şiirinin geleneksel kaside yapısını korurken özellikle lirik üslubu ve Hz. Peygamber'e yönelik coşkulu övgüleriyle öne çıkmıştır. Eser hemen hemen bütün İslam beldelerindeki dinî mekân ve merasimlerde okunmuş; yüzlerce şerh, tercüme, tahmis ve nazireye konu olarak ortak bir İslami kültür mirasının merkezine yerleşmiştir.

Kasîde-i Bürde'nin İslam coğrafyasındaki yayılımı özellikle Türk edebiyatında zengin bir şerh, tercüme ve tahmis geleneğinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Klasik Türk şairi, Hz. Peygamber'e olan hürmet ve sevgisini ifade etmek için bu formları kullanarak eserler kaleme almıştır. Şerh çalışmaları, *Kasîde-i Bürde*'nin dili ile dinî ve tasavvufi kavramlarının açıklanmasına yardımcı olarak kasidenin Türk kültür ve düşünce hayatına nüfuz etmesini sağlamış, metnin anlaşılması ve yorumlanmasında önemli katkılar sunmuştur (Ayçiçeği, 2015, s. 42-44). Tercümelerle bir yandan eserin geniş halk kitlelerine ulaşması amaçlanırken, diğer yandan Hz. Peygamber'in şefaatine nail olma amacı güdüldüğü ortaya konmuştur (Ayçiçeği, 2024, s. 21; Elikara, 2024, s. 2; Koç, 2024, s. 99). Bu etkileşimin en belirgin ve sanatsal açıdan en zorlu formu ise tahmislerdir.

Tahmis, mevcut bir gazel veya kasidenin her beytinin üstüne aynı vezin ve kafiye üç mısra eklenerek beytin beş mısralık bir bende dönüştürüldüğü nazım şeklidir. Bundan dolayı şair, tahmiste hem orijinal metne sadakatini hem de kendi sanatsal yetkinliğini aynı anda sergiler. Şairin tahmiste vezin ve kafiye uyumuyla birlikte anlam bütünlüğünü de göz önünde bulundurması gerekir. Bu bağlamda tahmis, şairin kafiye dağarcığını ciddi anlamda zorlar. Ayrıca şairin orijinal metnin redif ve kafiyesine bağlı kalarak bentler boyunca anlamlı ve estetik mısralar üretmesi büyük bir ustalık ister. Ancak tahmiste en önemli nokta eklenen dizelerin orijinal beyitlerle anlam ve güç bakımından kaynaştırılması zorunluluğudur (Dilçin, 1983, s. 223; Pala, 2021, s. 581). Eklenen üç mısra, alıntılanan beyit için bir dolgu malzemesi değildir. Beytin anlamını genişleten, ona yeni bir yorum katan ve kendisinden sonra gelen beyitle bütünlük sağlayan bir özelliğe sahiptir. Şair kendi mısralarını orijinal metnin yoğun ve derinlikli mısralarına doğal bir akıcılıkla monte eder. Tahmis yazma geleneği şairin sanat kudretine bağlı olduğundan bazı tahmislerin ön plana çıktığı görülür. Şiirin yeniden yorumlandığı tahmiste bazı şairlerin kendi şiirlerini tahmis etmesi de söz konusudur (Yakışır, 2023, s. 191-233). Kısaca tahmis, klasik Türk şiirinde metinler arası bir iletişim meydana getirerek eski şiirin sesine yeni bir ses eklenmesine zemin oluşturan ve klasik Türk şiirinin devamlılığına katkıda bulunarak kendi içinde yeniden üretim sistemini işleten bir nazım şeklidir.

Türk edebiyatında ilk örnekleri XV. yüzyılda görülen *Kasîde-i Bürde* tahmisleri Osmanlı Devleti'nin kültürel, ekonomik, askerî ve siyasi olarak güçlendiği, tasavvufun ve naat geleneğinin toplumda yaygınlaştığı bir zamana denk gelir. Bûsîrî'nin felçten kurtulmasına vesile olduğu rivayet edilen mucizevi hikâye, *Kasîde-i Bürde*'yi Osmanlı toplumunda bir şifa ve teberrük kaynağı haline getirmiş; kasidenin tekke, dergâh, medrese, cami, meclis ve saray çevresinde okunmasını teşvik etmiştir (Kazan, 2021, s. 304). *Kasîde-i Bürde*'nin tahmis edilmesi, şairlerce Hz. Peygamber'e duyulan samimi sevginin terennümü ve şefaate nail olabilmenin (Koç, 2021, s. 492) şekli olarak görüldüğünden manevi bir görev olarak ifa edilmiş ve aynı zamanda nazım tekniğindeki ustalıklarını sergileme noktasında şairlere bir fırsat sunmuştur.

XVI. yüzyıl, klasik Türk şiirinin zirveye ulaştığı ve tahmis geleneğinin ilk büyük örneklerinin ortaya çıktığı dönemdir. Bu yüzyılda bağlılık göstergelerinden biri hâline gelen tahmisler, şairler arasında sanatsal bir rekabet alanı olmuştur. Bu rekabet ortamını oluşturan metinlerden biri de Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'sidir. Şairler, Bûsîrî'nin orijinal metninin anlam ve ruhunu koruyarak ekledikleri mısralarla kendi üsluplarını ve devirlerinin edebî zevkini yansıtmaya çalışmışlardır. Bu yüzyılda kaleme alınan tahmisler genellikle Bûsîrî'nin kasidesinin on bölümden oluşan yapısını muhafaza etmiştir. Tahmis geleneği, XVII. yüzyılda en olgun ve yoğun dönemini yaşamıştır. Bu yüzyılda, *Kasîde-i Bürde*'ye tahmis yazan şairlerin sayısı artmış ve eserler hem hacim hem de sanatsal derinlik açısından zenginleşmiştir. Şeyhülislam Yahyâ (ö. 1644), Taşköprîzâde Kemâleddîn (ö. 1621) ve Şeyhülislam Esad (ö. 1625) bu yüzyılın önemli tahmis şairlerindedir. XVIII. yüzyılda da tahmis geleneği canlılığını korumuş, şairler Bûsîrî'nin metnine olan bağlılıklarını sürdürmüşlerdir. Bu yüzyılda Nahîfî (ö. 1738), Salâhî (ö. 1782) ve Mekî (ö. 1797) gibi şairler önceki yüzyılların başarılı örneklerini taklit etmenin ötesine geçerek *Kasîde-i Bürde*'ye dair bir gelenek oluşturmuşlardır. XIX. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin Batı ile yoğun kültürel etkileşime girdiği ve klasik Türk şiiri geleneğinin yavaş yavaş çözülmeye başladığı bir dönemdir. Ancak *Kasîde-i Bürde*'ye olan manevi bağlılık tahmis geleneğini bu değişim rüzgârlarına karşı korumuştur. Bu yüzyılda öne çıkan tahmisçilerden biri Said Paşa'dır (ö. 1891). Said Paşa'nın tahmisi hem geleneksel klasik Türk şiiri estetiğini sürdürmesi hem de Tanzimat dönemi aydınlarının dinî hassasiyetlerini yansıtmaya açısından önemlidir (Sak, 2013, s. 529). Bir diğer örnek ise Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin (ö. 1852-53) tahmisidir. Hamza Koç'un Resâ Efendi'nin tahmisine yönelik çalışması, Resâ'nın *Kasîde-i Bürde*'nin beyitlerini orijinal olarak bırakma tercihiyle, klasik Türk şiirinin çok dilli yapısını ve şairlerin bu dillere olan vukufiyetini son dönemlere kadar taşıdığını göstermektedir (2021). Muhammet Kuzubaş'ın, *Muhammed Fevzî'nin Miftâhu'n-Necât adlı eseri (Kasîde-i Bürde tahmis ve şerhi)* adlı çalışmasında XX. yüzyılın başlarında dahi tahmis geleneğinin tamamen sona ermediği, hem şerh hem de tahmis yazarak bu geleneğin yaşatıldığı görülmektedir.

Bu çalışma, Hayret'in literatürde ilk defa ele alınan *Kasîde-i Bürde* tahmisini filolojik ve edebî açıdan inceleyerek tanıtmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın kapsamını Berlin Devlet Kütüphanesinde Ms. or. oct. 3091 numarasıyla kayıtlı *Mecmû'atü's-Sanâyi'* isimli mecmuada yer alan Hayret'e ait tahmis metni oluşturmaktadır. Bu anlamda öncelikle tahmis metni transkripsiyonlu metin neşri yöntemiyle çeviri yazı olarak aktarılmıştır. Çalışmada şairin kimliği ve edebî kişiliği mevcut bilgilerden ve tahmisten hareketle belirlenmeye çalışılmıştır. Ardından tahminin şekil, muhteva ve dil-üslup özellikleri ile Hayret'in tahminin klasik Türk edebiyatındaki konumu hakkında bilgi verilmiştir. Bu çalışma, *Kasîde-i Bürde*'yle ilgili tahmis literatürüne yeni bir metin kazandırmanın yanı sıra Hayret'in tahmisi üzerine yapılan ilk müstakil çalışma olması yönüyle önem arz etmektedir.

1. Eserin Müellifi Hayret

Tahminin tespit edildiği mecmuada Hayret'e ait sadece bir şiir yer almaktadır. Mecmuanın son sayfasında Begzâde Muhammed b. Osmân adına bir kayıt ile 1205 Muharrem (1790/91) tarihli bir istinsah kaydı bulunmaktadır. Bu bilgi, mecmuanın XVIII. yüzyılın sonlarında istinsah edildiğini ve tahminin muhtemelen bu döneme ait bir şiir olduğunu göstermektedir. Her ne kadar Osmanlı şiir geleneğinde Hayret mahlasını kullanan bazı şairler bulunsun da bu şairlerin vefat tarihleri mecmuadaki istinsah tarihinden oldukça sonradır. Nitekim Hayret mahlasını kullanan Müftü Bahaeddin Efendi (ö. 1886) (Yakar, 2015, s. 169), Mehmed Bahâüddin Hayret Efendi (ö. 1913) (İnal, 2000, s. 878), Hayret (XIX. yüzyıl) (Köksal, 1998, s. 144-145) ile Hasan Remzi (ö. 1919) (Ceylan, 2019) gibi şairlerin kaynaklardaki vefat tarihlerinin istinsah tarihinden uzak olduğu görülmektedir. Mehmed Hayret Efendi (ö. 1826/27) (Çiftçi, 2017, s. 112) ile Darendeli Mehmed Hayret Efendi'nin (ö. 1824/25) (Çiftçi, 2017, s. 112) vefat tarihleri ise istinsah tarihine yakın olup bu şairlerin tahmis yazdığına dair bir bilgi yoktur. Bu veriler, mecmuadaki Hayret mahlaslı şairin bilinen Hayret'lerden farklı, muhtemelen XVIII. yüzyıl sonlarında yaşamış farklı bir şair olduğunu göstermektedir.

Hayret'in edebî kişiliğine ve hayatına dair kesin bir bilgi olmamasına rağmen, yazdığı tahmisten sanatsal bir yetkinliğinin olduğu tahlil edilebilmektedir. Aruz veznini başarılı bir şekilde kullanabilmesi ve klasik şiir formlarına olan bağlılığı bunu göstermektedir. Hayret, Arapça metnin anlam ve ahengini bozmadan eklediği Türkçe dizelerle şiirsel bir derinlik meydana getirmiştir. Mesela “Çıkarmayup der-i dilden mesâlik-i hâremi / Hemîşe yâd idüp aḥbâb yâr-ı muḥteremi / ‘Aceb bu girye-i ḥasret bu eşk-i dem-be-demi” gibi naat geleneğine uygun hasret dolu ifadelerin ardından, kanlı gözyaşlarını tasvir eden “E min tezekkürî cîrânin bi zî selemîn / Mezece dem‘an cerâ min muḥletin bi demi” (Selem yârânını sen yâdına aldın da mı; Gözlerden akan yaşa karıştırırsın demi?) mısralarını kullanması bu anlamlı derinliği ve ahengi aktarmakta ve şairin dinî-tasavvufi duyarlılığının merkezinde Hz. Peygamber sevgisinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Eserde “El-Bâbu’s-sânî mine’l-kaşidetü’l-mubâraketi fî zikrû’n-nefs” gibi başlıklar altında ahlaki ve didaktik konulara temas edilmesi, onun nefis muhasebesi ve istiğfar gibi içsel temalara eğilimli olduğunu göstermektedir. “Dil-i pür-âteş ile dîde eşk-rîzdür çün / Meyân-ı âteş ü âb oldı ‘ışka ḥikmet-i kün” gibi ifadeler, onun aşk ve gözyaşı gibi temel edebî motifleri ustalıklı kullandığını ve duygusal bir yoğunluğa sahip olduğunu yansıtmaktadır. Hayret, tahmisiyle şiire kendi manevi yorumunu katan ve edebî devamlılığı sürdüren bir şairdir.

2. Hayret'in Kasîde-i Bürde Tahmisi

2.1. Mecmuanın Tavsifi

Hayret'in tahmisinin de içinde bulunduğu mecmua Berlin Devlet Kütüphanesinde Ms.or.oct. 3091 numarasıyla kayıtlıdır. Mecmua 1b sayfasından başlayıp 94a sayfasında sona ermektedir. Mecmuanın kapağı desenli kahverengi kartondan olup iç sayfalar krem renklidir. Varaklar sonradan numaralandırılmış olup Latin rakamları kullanılmıştır. İlk sayfada eserin adı *Mecmû'atü's-Sanâyi'* olarak belirtilmiştir. Bu sayfadaki bilgilere göre eser, 41 bâb hâlinde düzenlenmiştir. Eserde çeşitli silah yapım teknikleri, kimyevî işlemler, sanayi uygulamaları ve mühendislik yöntemleri gibi dönemin teknik bilgilerini yansıtan konular işlenmiştir. Mecmua yalnızca teknik içerikli metinlerle sınırlı olmayıp iç sayfalarda farklı şairlere ait manzum parçaları da ihtiva etmektedir. Hayret'e ait tahmisten ilk kez Güler Doğan Avarbek bahsetmiş olup tahminin daha önce literatürde görülemeyen bir metin olduğunu belirtmiştir (2020, s.29).

Hayret'in tahmisi *Mecmû'atü's-Sanâyi'*'nin 59b ile 65a sayfaları arasında yer almaktadır. Tahmis her sayfada iki sütun hâlinde harekesiz nesih hattıyla yazılmıştır. Tahmisten önce bir serlevha ve başlık bulunmamaktadır. Bölüm başlıkları dört tane olup bu başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Sayfalardaki bend sayısı düzensizdir. Bazı yerlerde *Kasîde-i Bürde*'nin beyitleri verilmiş ama bu beyitler tahmis edilmemiştir. Sayfa kenarlarında herhangi bir not veya haşiye mevcut değildir.

2.2. Tahminin Şekil Özellikleri

Hayret'in şiiri klasik tahminin biçimsel kurallarına sıkı sıkıya bağlıdır. Eser 79 bent ile tahmis edilmemiş 10 beyitten oluşmaktadır. Tahminin son bendinde şairin mahlası bulunduğundan 10 bölüm olan *Kasîde-i Bürde*'nin ilk dört bölümünün (Aşk-ı Resûl, nefis muhasebesi, medh-i Resûl, velâdet-i Nebî) tahmis edilmesiyle yetinildiği düşünülmektedir. Tahmis, klasik Türk şiirinde en çok kullanılan vezinlerden biri olan *Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün (Fa'lün)* kalıbıyla yazılmıştır. Tahminin kafiye ve redif düzeni aaa(aa), bbb(ba), ccc(ca) şeklinde olup orijinal kasidenin kafiye ve redif düzenine sadık kalınmıştır. Mesela ilk bendin ilk üç mısraında kafiyeler “harem-i, muhterem-i, dem-i” şeklindeki ana beyitteki kafiye kelimeleri “selemi, demi” şeklindedir. Hayret, tahmiste daha çok tam ve zengin kafiyeyi tercih etmiştir. Bu bağlamda dil ve ses estetiğine verdiği önemi ortaya koymuş, redif kullanımlarıyla kafiyenin etkisini güçlendirerek şiirin ritmik yapısını pekiştirmek istemiştir. Ayrıca bu kafiyelerle tahminin musikî değerini arttırarak Arapça-Türkçe dizeler arasında biçimsel bir denge oluşturmuştur.

Tahminin biçimsel örgüsünde Arapça beyitlerle Türkçe dizelerin kaynaşmasının etkisi büyüktür. Hayret'in beyitlere eklediği mısralar Arapça beytin anlamını hazırlayıcı, açıklayıcı veya pekiştirici bir işlev görmektedir. Mesela “Dil-i pür-âteş ile dîde eşk-rîzdür çün / Meyân-ı âteş ü âb oldı ‘ışka ḥikmet-i kün / N'içün düşer ‘acebâ kayd gütme her dün ü gün” mısraları, Arapça beytin sunduğu

aşkın gizlenemezliği temasını, klasik Türk şiirinin “aşk ateşi” ve “gözyaşı seli” motifleriyle zenginleştirerek bir anlam birliği oluşturmaktadır. Eserin “*El-Bābu’s-sānī mine’l-kaşidetü’l-mubāraketi fî zikrū’n-nefs*” gibi alt başlıklara ayrılması, tahminin bütünlük ve geçişler açısından şekilsellikte birlikte tematik bir örgüye de sahip olduğunu göstermektedir. Bu tematik bölümlendirme şairin *Kasîde-i Bürde*’nin ahlaki ve dinî içeriğini sistematik bir şekilde yeniden yorumlama çabasını da sergilemektedir. Ancak Hayret’in *Kasîde-i Bürde*’nin bütün bölümlerine yer vermeyip belli bölümlerini ele alması, tahmisle *Kasîde-i Bürde* arasında hacimsel bağlamda bir zayıflık arz etmektedir. Son olarak Hayret’in, tahmis formunu kullanarak iki farklı dildeki şiir geleneğini ortak bir dinî ve edebî amaç etrafında başarılı bir şekilde birleştirdiğini söylemek gerekir.

2.3. Tahminin Muhteva Özellikleri

Hayret’in tahmisi kişiyi dünyevi kaygılardan arındırıp manevi kemale ulaştırmayı hedefleyen didaktik bir şema sunar. Tahmis, aşk ve hasret temalarıyla başlar. İlahi aşk ve Hz. Peygamber’e duyulan hasret ekseninde olan bu temalar, şairin daha tahminin başında söylediği “*Çıkarmayup der-i dilden mesâlik-i haremî / Hemîşe yâd idüp aḥbâb yâr-ı muḥteremî*” mısralarında derin bir şekilde hissedilir. Şair, gönülden haremeyn (Mekke ve Medine) yollarının çıkarılmadığını ifade ederek maddi aşkın mecazi bir yolla ilahi aşka dönüştüğünü gösterir. Bu hasretin somut göstergesi olan gözyaşı motifi, üçüncü mısradaki “*giry-e hasret, eşk-i dem-be-demi*” ifadeleriyle verilir. Şairin “*Dil-i pür-âteş ile dîde eşk-rîzdür çün / Meyân-ı âteş ü âb oldı ‘ışka ḥikmet-i kün*” ifadesi, gönül ateşi ile gözyaşı arasında kurulan tezat sanatı aracılığıyla, aşkın hem yakıcı hem de temizleyici yönünü vurgulayan ve aşk ile hasret temalarını destekleyen ifadeler olarak görülür.

Kasîde-i Bürde’nin temelini ve tahminin ana gövdesini oluşturan unsur Peygamber sevgisidir. Şair, Hz. Peygamber’i “*Muḥammedün seyyidü’l-kevneyni ve’s-sekaleyn*” şeklinde överek onun kâinatın yaratılış sebebi olduğu inancını yansıtır. Bu övgü duygusal bir hayranlığın yanında Hz. Peygamber’in mucizeleri ve üstün vasıfları üzerinden ilerleyen mevlit türünün ifadelerini de içerir. “*El-faşlu’r-râbî fî zikrū’l-mevlūd*” başlığı altında Hz. Peygamber’in doğum mucizeleri (İran Kısrası’nın sarayının yıkılması, ateşin sönmesi, şeytanların kaçışı) detaylıca anlatılır. Bu anlatımlarda Hz. Peygamber’in gelişyle birlikte batılın yıkılıp hakın zuhur etmesi teması işlenir.

Hayret’in tahmisi nefis muhasebesi ve tövbe temalarına da geniş yer ayırır. “*El-Bābu’s-sānī mine’l-kaşidetü’l-mubāraketi fî zikrū’n-nefs*” bölümü şairin kendi nefisini kınaması ve günahlarından dolayı duyduğu pişmanlığı dile getirmesi üzerine kuruludur. “Nefs-i zâlim ve nefis-i harîs” olarak nitelendirilen nefis, insanın manevi ilerlemesindeki en büyük engel olarak gösterilir. Şair “*Beyâza çıkdı işi ‘ömrün ‘âkıbet her sū / Ağardı lıḥye velî ‘ibret almadım ser-i mü / ‘İtâb itme baña gâfîlem eyâ ḥaḳ-gū*” mısralarıyla ömrünün sona ermesine rağmen nefisine hâkim olamayışından duyduğu derin üzüntüyü ifade eder. Bu tema tasavvufi yolculuğun ilk adımı olan tevbe ve istiğfar ile tamamlanır. “*El-bābu’s-sālîḥ mine’l-kaşidetü’l-mubāraketi fî’l-istiğfâr*” bölümü bu pişmanlığın Allah’a yönelişle sonuçlandığını gösterir ve manevi arınmanın gerekliliğini vurgular.

Hayret, Arapça beyitlerin taşıdığı dinî ve tasavvufi derinlik ile Osmanlı Türkçesinin zengin kelime dağarcığı ve edebî motiflerini (ateş, gözyaşı, gülşen vb.) sentezlemiştir. Bu sentez hem *Kasîde-i Bürde*’nin kutsiyetini korumuş hem de tahminin okuyucunun duygu dünyasına hitap etmesini sağlamıştır. Öte yandan “nefs, sabır, aşk ve marifet” gibi tasavvufi temel kavramları kullanarak eserin tasavvufi omurgasını oluşturmuş ve sahip olduğu dünya görüşünü yansıtmıştır. Şiirdeki semboller, bu tasavvufi yapıyı destekler niteliktedir. Ateş, aşkın yakıcılığını ve ilahi aşkın kalpteki tecellisini; gözyaşı pişmanlık, hasret ve arınmayı simgelerken, “*Meyân-ı âteş ü âb...*” ifadesi, bu iki zıt sembolün bir araya gelerek aşkın hikmetini oluşturduğunu belirtir. Nur, Hz. Peygamber’in sahip olduğu cevheri ve ilahi tecellinin kaynağını temsil eder. “*Mebde’-i nūr-ı muḥabbet...*” terkiibi, Hz. Peygamber’in varlığının evrenin başlangıcına vesile olduğunu ifade eder. “*Baḥr-ı ḥikmet...*” ise Hz. Peygamber’in ilim ve kereminin sınırsızlığını ifade eder.

2.4. Tahminin Dil ve Üslup Özellikleri

Hayret’in *Kasîde-i Bürde* tahmisi klasik Osmanlı şiir geleneğinin dil ve üslup özelliklerini yansıtan didaktik ve lirik bir metindir. Eserin dil ve üslup özellikleri, tahmis nazım şeklinin getirdiği yapısal

zorunluluklar ve metnin temelini oluşturan Arapça beyitlerin semantik derinliğiyle paraleldir. Mesela nefsi zikreden ikinci bölümde şairin nefesine karşı acizliğini anlatan Türkçe mısralar, Arapça beyitteki “*Fe inne emmâreti bi’s-sûi mette’azat / Min cehlihâ bi nezîrû’s-şeybi ve’l-heremi*” (Kötülüğü isteyen nefsim, saçlarıma düşen aklar ve yaşlılığın yaklaşmasıyla gafletinden uyanıp ibret aldı.) ifadesiyle didaktik bir sonuca bağlanır.

Eserin söz varlığı, klasik Türk şiirinin genel karakteristiğine uygun olarak Arapça ve Farsça unsurların yoğun bir şekilde kullanıldığı yüksek edebî zevki temsil etmektedir. Metinde, özellikle dinî ve tasavvufi kavramlar ile soyut duyguları ifade eden kelimeler büyük ölçüde Arapça ve Farsça kökenlidir. Mesela “girye-i hasret, eşk-i dem-be-demi, hayâl-i Yesrib ü Bathâ, kurretü’l-ayneyn” gibi tamlamalar, eserin Farsça ve Arapça terkipler açısından zenginliğini göstermektedir. Bu terkipler metne hem ahenk hem de anlam derinliği katmakta, şairin duygu ve düşüncelerini yoğun bir biçimde aktarmasına imkân tanımaktadır. Tahmisteki “çıkarmayup, togup, getürmeyüp, eyleyüp, idüp, düşer, gütmeye, itme, sarardı soldı, urdı, vireydi” gibi Türkçe fiil ve yardımcı fiillerin kullanımı, eserde Türkçenin söz varlığının korunduğunu göstermektedir. Türkçe kelime oranı özellikle fiil çekimlerinde ve bağlaçlarda kendini gösterse de isim ve sıfatlarda Arapça-Farsça unsurların kullanımı, eserin klasik üslubun yolunu takip ettiğini ortaya koymaktadır.

Şair, Hz. Peygamber’in dünya ile olan olumlu ilişkisini yücelterek ifade etmek için “*Vireydi Hağ aña dünyâyı hep bilâ-te’abın*” mısraında Allah’ın ona tüm dünyayı hiçbir zahmet olmaksızın verdiğini belirtir. Esasen bu, Hz. Peygamber’in dünyevi kaygılardan ne denli uzak ve manevi olarak ne denli zengin olduğuyla ilgili bir anlatımdır. Mucizelerin anlatıldığı kısımda ise Hz. Peygamber’in doğumuyla gerçekleşen olaylar “*Tonandı nûr-la kandîl cihân yapıldı bugün*” mısraında olduğu gibi yüceltici ve süslü bir anlatımla verilir. Ayrıca Hz. Peygamber’in davetinin etkisi “*Şehâb-ı rahmet-ile geldi şer’i rû-be-rû / Cihâni itmiş iken arz-ı meyte şirk-i ‘adû*” beytinde, şirkin dünyayı bir hayvan leşine dönüştürdüğü zamanda onun şeriatının yeryüzüne rahmet bulutu gibi gelerek cihanı yeniden canlandığı şeklinde etkili bir anlatımla verilmektedir. Bu örnekler medih bölümlerindeki anlatım ve tasvirin Hz. Peygamber’in şahsiyetini, mucizelerini ve getirdiği dinin evrensel etkisini olağanüstü bir dille yüceltmek için temel bir retorik araç olarak kullanıldığını açıkça göstermektedir.

Ayrıca Hayret, tahmisinin bazı mısralarında mısra içi ve sonu ses uyumunu sağlayarak şiirin musiki değerini artırır. Mesela “*Ger ân-ı cânî gaflet-ile geçdi şubh u mesâ / Nice te’essüf idüp itmeye mi vaveyla, Gözünde cû gibi cârî cedâvil-i hasret / Yüzüñde zerdî-i renc-i muhâbbet ü firkat, Şarardı şoldı ruhuñ derd-i işka düşdüñ sen / Dem-i sirişkini la’l itdi hasretüñ dilden*” dizelerindeki ses yakınlıkları bu ahengi güçlendiren unsurlardır.

3. Hayret'in Tahmisinin Türk Edebiyatındaki Yeri

Osmanlı şairlerince *Kasîde-i Bürde*’nin tahmis edilmesi estetik bir söylem olmanın yanında edebî bir ibadet telakkisidir. Hayret’in tahmisi de bu zincirin halkalarından biri olup aynı zamanda biçimsel ve ruhsal bağlamda Hz. Peygamber’e duyulan sevginin farklı bir yorumu niteliğindedir.

Kasîde-i Bürde’nin önemli tahmislerinden bir olan Mustafa Maksûd Resâ Efendi’nin tahmisi on bölüm hâlinde *Mefâ’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün* kalıbıyla 161 bend olarak düzenlenmiştir. Esasen bu yapı tahmis geleneğinde biçimsel bir norm hâline gelmiştir. Resâ’nın tahmisi, kaynak beyitlerin anlamının korunup süs ve gösterişten uzak, sade ve anlaşılır bir Türkçeyle yorumlandığı bir eserdir (Koç, 2021, s. 496). Said Paşa’nın *Kasîde-i Bürde* tahmisi ise Arapça, Farsça kelimelerin biraz daha yoğun olduğu teknik bakımdan çok dilli bir çalışma görüntüsü vermektedir. Hayret’in tahmisi, bu iki örnekle karşılaştırıldığında biçimsel sadelik ve duygusal yoğunluk bakımından özgün bir konuma sahiptir. Resâ Efendi’nin şekilsel bağlılığıyla Said Paşa’nın dil ustalığı arasında bir yerde duran Hayret, özellikle Arapça beyitlerin anlam örgüsünü Türkçe mısralarla kaynaştırma becerisiyle öne çıkar. Bu yönüyle onun eseri, klasik tahmis geleneğinin olgun örneklerinden biri olarak görülebilir.

Hayret'in tahmisi dildeki doğal akış ve duygusal tonlama ile dikkate değerdir. Nahîfî ve Resâ'da görülen ilmî dil ve üslup yerine, Hayret daha duygulu ve sade bir dil ve üslup benimsemiştir. Bu özellik tahmisi bir eklemleme çalışması olmaktan çıkarıp manevi tefekkürün şiirsel ifadesi hâline getirmiştir. Tahminin içinde yer alan dualar, tövbe pasajları ile hamd ve salavat unsurları tahmisi dinî-tasavvufi içerikli edebî bir tezkiyeye dönüştürmüştür.

Resâ'nın ve Said Paşa'nın tahmislerinde belirgin olan geleneğe vefa gösterme ve edebî gösteriş çizgisinden farklı olarak Hayret, dindar-estetik duyarlılığın bir temsilcisi görünümündedir. "Zira Arapça bir manzume için ahenkli sayılabilecek bir vezin başka bir dilde aynı ahengi sağlama imkânına sahip olmayabilir" (Koç, 2021, s. 493). Hayret'in başarısı bu şekilsel güçlüğü aşarak tahmiste anlam bütünlüğünü ve duygusallığı korumasındadır.

Ayrıca Hayret'in tahmisi, Resâ ve Said Paşa'nın tahmisleriyle birlikte ele alındığında, Türk edebiyatında *Kasîde-i Bürde* etrafında oluşan çok dilli ve katmanlı tasavvufi geleneğinin sürekliliğini gösterir. Her üç şair de Bûsîrî'nin şiirini bir model ve edebî dua biçimi olarak görmüştür. Sonuç olarak Hayret'in tahmininde, çağdaşı olan Nahîfî'nin lirizmine yakın bir söyleyişin izi hissedilmekte; kendisinden sonra yaşamış olan Resâ'nın ilmî ve şekilci tertibi ile Said Paşa'nın çok dilli ve zarif üslubuyla örtüşen yönleri belirten estetik eğilimler ve geleneksel şiir birikimi bakımından paralellikler görülmektedir. Bu bakımdan eser, hem gelenekle kurduğu ilişki hem de üslup özellikleri itibarıyla özgün bir konuma sahiptir.

Sonuç

Bu çalışma, Berlin Devlet Kütüphanesinde kayıtlı *Mecmû'atü's-Sanâyi'* isimli mecmuada yer alan ve literatürde ilk defa müstakil olarak ele alınan Hayret'in *Kasîde-i Bürde* tahmisini filolojik ve edebî açıdan incelemiştir. Vefat tarihleri ile tahmis yazma durumlarına binaen Hayret'in, aynı mahlaslı şairlerden farklı ve muhtemelen XVIII. yüzyılın sonlarında yaşamış bir şair olduğu tespitine varılmıştır. Tahminin şekil özellikleri incelendiğinde Hayret'in klasik tahmis kurallarına bağlı kaldığı görülmüştür. Muhteva açısından tahminin *Kasîde-i Bürde*'nin ilk dört bölümünü ele aldığı; Hz. Peygamber sevgisi, nefis muhasebesi ve birtakım didaktik unsurları içeren tematik bir örgüye sahip olduğu belirlenmiştir. Şairin, Arapça beyitlerle Türkçe dizeleri anlam ve ahenk bütünlüğü içinde başarılı bir şekilde kaynaştırması tespit edilen diğer bulgular arasındadır.

Hayret'in *Kasîde-i Bürde* tahmisi klasik Türk şiirinin tahmis geleneği içindeki sürekliliği ve dinamizmi göstermesi açısından önem taşımaktadır. XVIII. yüzyılın sonlarına ait olduğu düşünülen bu metin, Osmanlı toplumunun *Kasîde-i Bürde*'ye olan manevi bağlılığın ve ilgisinin daima canlılığını koruduğunu ortaya koymaktadır. Tahminin teknik içerikli bir mecmuanın içinde yer alması, eserin edebî çevrelerin dışında farklı okuyucu kitleleri ve meslek grupları tarafından da ilgi gördüğünü düşündürmektedir. Hayret'in, Arapça metnin anlamını genişleten, ona yeni bir yorum katan ve kendi manevi duyarlılığını yansıtan mısralar eklemesi, onun metinle kurduğu ciddi bir bağın varlığını yansıtmaktadır. Bu çalışmanın *Kasîde-i Bürde* tahmis geleneği literatürüne yeni bir halka ekleyerek bu geleneğin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Hayret'in *Kasîde-i Bürde*'nin on bölümünden sadece ilk dört bölümünü konu alması bir eksiklik olarak görülebilir. Sonraki çalışmalarda Hayret'e ait metinlerin tespiti ve analizi bu durumu izah edebilir. Son olarak şunu söylemek gerekir ki *Kasîde-i Bürde* tahmislerinin, Osmanlı toplumundaki sosyo-kültürel işlevleri açısından daha geniş bir çerçevede incelenmesi, bu geleneğin toplumdaki etki gücünü anlamak adına faydalı olacaktır.

Hayret'in Kasîde-i Bürde Tahmisinin Transkripsiyonlu Metni

(59b)

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

1

Çıķarmayup der-i dilden mesâlik-i ĥaremi
Hemîşe yâd idüp aĥbâb yâr-ı muĥteremi
'Aceb bu girye-i ĥasret bu eşk-i dem-be-demi
E min tezekkürî cîrânin bi zî selemi
Mezecte dem'an cerâ min muķletin bi demi

2

İderken âhum ile kūy-ı yâr menķibetüñ
Ve lîk taĥassür ile âteş aldı her cihetüñ
Şabâ mı virdi peyâmuñ o cây-ı tesliyetüñ
Em hebbeti'r-rîĥu min tilķâi kâzîmetin
Ve evmeda'l-berķu fi'z-zalmâi min idami

3

Ĥayâl-i Yeşrib ü Baĥĥâ o kūy-ı yâr-ı Ĥudâ
Girince fülk-i ĥayâle sirişķ olur deryâ
Şu rütbe itdi eşer baña âteş-i sevdâ
Femâ li'ayneyke in ķulte'k-füfâ hemetâ
Ve mâ liķalbike in ķulte's-tefiķ yehimi

4

Dil-i pür-âteş ile dîde eşk-rîzdür çün
Meyân-ı âteş ü âb oldı 'ışķa ĥikmet-i kün
N'içün düşer 'acebâ ķayd gütme her dün ü gün
E yahsebu's-şabbu ennel-ĥubbe münketimun
Mâ beyne münsecimin minhu ve mużtarimi

5

Ĥayâl-i ķaddin idelden o yâr-ı bî-bedelüñ
Gözünde serv-i sehî ĥâr-ı çeşm-i pür-'ilelün
Hemîşe menzil-i cânân taĥayyül-i emelüñ
Levle'l-hevâ lem turiķ dem'an 'alâ talelin
Ve lâ eriķte li zikri'l-bâni ve'l-'alemi

6

Gözüñde cü gibi cârî cedâvil-i ĥasret
Yüzüñde zerdî-i renc-i muĥabbet ü firķat
Subüt-ı 'ışķa bu yüzden virildi çün şüret
Fe keyfe tunkiru ĥubben bâ'de mâ şehidet
Bihi 'aleyke 'udülü'd-dem'ı ve's-seķami

7

Şarardı şoldı ruĥuñ derd-i 'ışķa düşdüñ sen
Dem-i sirişķini la'l itdi ĥasretüñ dilden
Ki sürĥ zerd ile yazdı ĥuĥûti 'ışķ u miĥen
Ve eşbete'l-vecdü ĥaĥtay 'abretin ve đanâ
Mişle'l-beĥârı 'alâ ĥaddeyke ve'l-'anemi

8

Firâk-ı hasret alup hâb u rahât-ı bedeni
 Düşümde görmege de kâ'ilüm egerçi seni
 Esîr-i pisterem ammâ ve lik hâb kıanı
 Ne'am sera tayfü men ehvâ fe-errekani
 Ve'l-ğubbu ya'terizu'l-lezzâti bi'l-elemi

(60a)

9

Olursa nâl-ı kıav olsun hevâ-yı 'ışk-ıla ten
 Bu yolda kıayz-ı Hudâdur ne şübhe derd ü miğen
 Muğabbet-i ezeli şanma ihtiyâr ile sen
 Yâ lâ'imî fi'l-hevâ'l-'uzriyyi ma'zireten
 Minnî ileyke ve lev enşafte lem telümi

10

Muğabbetüñ nice olur kimi ser-müştehirin
 Çeker mi 'âşık olan ta'n-ı düşmenüñ kederin
 Bilindi derd-i derünüm ne luğfi var hâzerin
 'Adetke hâliye lâ sırrı bi müstetirin
 'Ani'l-vüşâti ve lâ dâ'î bi münhasimi

11

Cihâni şöhret-i 'ışkum çün eyledi memlû
 Hücüm idince 'adû lev m ü ta'n-la her sũ
 Şiyânet eyleyüp el-ğak beni eyâ ħak-gũ
 Meğadteni'n-nuşha lâkin lestü esme'uhũ
 İnnel-muğhibbe 'ani'l-'uzzâli fi şamemi

12

Esâs-ı cism-i za'ife herem virüp ħaleli
 Binâ-yı tãkatı yakdı zelâzil-i zeleli
 Getürmeyüp bu ħasâret-le yâdına eceli
 İnni ettehemtü nâşihâ's-şeybi fi 'azeli
 Ve's-şeybü eb'adü fi nuşhin 'ani't-tühemi

El-Bâbu's-şânî mine'l-ğaşîdetü'l-mubâraleti fi zikrü'n-nefs

13

Mu'âğzeñ nice bir nâşihâ virür dehşet
 Bu sin visâlde ma'âşî yeter baña ħaclet
 Melâmet itme beni eyle ħâlîme şefkat
 Fe inne emmâreti bi's-sũi mette'azat
 Min cehlihâ bi nezîrũ's-şeybi ve'l-heremi

14

Bu nefsi-zâlim ider her ihâneti icrâ
 Egerçi 'izzet ile başa kıondurur ammâ
 Misâfirüñ ne ider ħakğ lâyıkın icrâ
 Ve lâ e'addet mine'l-fi'lũ'l-cemîli kırâ
 Dayfi elemme bi re'sî ħayre muğteşemi

15

Beyâza çıkdı işi 'ömrüñ 'ākıbet her sū
 Ağardı lıhye velī 'ibret almadım ser-i mū
 'İtāb itme baña gāfilem eyā haq-gū
 Lev küntü a'lemü ennī mā uvaqqıruhu
 Ketemtü sırran bedā lī minhu bi'l-ketemi

16

Kanı o rāyız-i hayl tarīk-ı fevz-i Hudā
 Ki urdı hāk-ı dalāle beni semend-i hevā
 Recā-yı terbiye-i nefis idüp didüm eyā
 Men lī bi reddi cimāhin min gavāyetihā
 Kemā yüreddü cimāhu'l-hayli bi'l-lücümü

(60b)

17

Toyar mı nefis-i harış itse ni'metüñ ihyā
 Ziyāfet olsa eger maṭlab-ıla şubḥ u mesā
 Ne deñlü çekseñ aña şad-simāt-ı pür-na'mā
 Felā terüm bi'l-me'āşi kesre şehvetihā
 İne't-ṭa'āme yukavvī şehvete'n-nehimi

18

Telezüz eyleme re's-i haṭī'eden ašlā
 Hemīşe nişini nüş içre gizlemiş dünyā
 Göñül lezā'iz içinde koçulasun zirā
 Ve'n-nefsü ke't-ṭıflı in tühmilhü şebbe 'alā
 Ḥubbi'r-redā'i ve in tefṭimhü yenfeṭmi

19

Virür harāba seni hük-m-i zālīm-i bed-hū
 Ki ola hākīm-i mülk-i dilüñ bir eski 'adū
 Nedür bu nefis-i ḥabīse bu rütbede tek-pū
 Faşrif hevāhā ve hāzır en tüvelliyehū
 İne'l-hevā mā tevellā yuşım ev yeşimi
 Kem ḥassenet lezzeten li'l-mer'i kätiletin
 Min ḥayşu lem yedri enne's-şemme fi'd-desemi
 Vaḥşe'd-desāise min cū'in ve min şeb'in
 Fe rubbe maḥmaşatin şerrun mine't-tuḥami

20

Getürdi cāna hezār sū-i ma'şiyet 'illet
 Bu derde çāre nedir deyü itse de şefkat
 Didi ṭabīb-i hidāyet gerekse ger şıḥhat
 Ve'stefrigi'd-dem'a min 'aynin qadı'm-teleet
 Mine'l-meḥārımı ve'l-zem ḥimiyete'n-nedemi
 Velā tuṭı' minhümā ḥaşmen velā ḥakemen
 Fe ente ta'rifü keyfe'l-ḥaşmi ve'l-ḥakemi

El-bâbu's-sâliḡ mine'l-kaşîdetü'l-mubâarakati fî'l-istiḡfâr

(61a)

Estagfiru'llâhe min kavlin bilâ 'amelin
Le ḡad nesebtü bihi neslen lizî 'uḡumi
Emertüke'l-ḡayre lâkin mâ'temertü bihi
Ve me'steḡamtü femâ ḡavlî leke's-teḡami
Velâ tezevvedtü ḡable'l-mevti nâfileten
Velem uşalli sivâ farzın velem eşumi

El-bâbu'r-râbi'ü huve'l-maḡşüdu min inşâu'l-kaşîdetü

21

Cihânı pister-i râḡat şanup bu neḡs-i hevâ
Ger ân-ı cânı ḡaflet-ile ḡeçdi şubḡ u mesâ
Nice te'essüf idüp itmeye mi väveylâ
Zalemtü sünnete men aḡya'z-ḡalâme ilâ
Eni'steket ḡademâhüḡ-ḡurra min verami

22

Şeh-i serîr-i risâlet o maḡşad-ı aḡşâ
Ne rütbe oldı rızâ-yı ḡudâda pây-ber-câ
'Aḡ olunmuş iken aña ni'met-i dü şerâ
Ve şedde min seḡabin aḡşâehu ve ḡavâ
Taḡte'l-ḡicâreti keşḡan mütrafe'l-edemi

23

Vireydi ḡaḡ aña dünyâyı hep bilâ-te'abın
Ve lîk re'yine ḡaşr itdi cümle ḡalebin
ḡabülün eyledi ancak maḡâşiduñ sebebin
Ve râvedethü'l-cibâlü's-şümmü min zehebin
'An nefsihi fe erâḡa eyyemâ şememi

24

Ne deñlü ḡalbine zarr-ı zarüret itse ḡulü
Olur mü'ekked-i a'râz-ı mâsivâ heme sũ
ḡomadı şavn-ı ḡudâ meyl-i dünyevî ser-i mü
Ve ekkedet zühdehu fiḡa zarüretühu
İnne'z-zarürete lâ ta'dü 'ale'l-işami

25

Tevaḡḡuf itdi aña ḡilḡat-ı cihân-ı kühen
Bil iḡtiyâc ne ḡarafda taḡaḡḡuk eyledi-sen
Zarüret 'illet-i ḡâ'ıye oldıḡından iken
Ve keyfe ted'ü ile'd-dünyâ zarüretü men
Levlâḡü lem taḡrucı'd-dünyâ mine'l-'ademi

(61b)

26

İden ḡadümi odur tâc-ı 'arşa mâye-i dîn
Maḡâm-ı ḡurbe ki yok anda ḡiç metâ ile in
Şorarsañ 'ışḡ-la kimdür o ḡurretü'l-'ayneyn
Muḡammedün seyyidü'l-kevneyni ve's-seḡaleyn

Ve'l-ferîkayni min 'urubin ve min 'acemi

27

Zuhûr-ı şer'-i şerîfüñ maḥalli ḥayr-ı müdün
Emân-ı ümmete oldı o ḥayr-ı ḥısn büdün
Kelâm-ı mu'cizi âşâr-ı şıdk 'ilm-i ledün
Nebiyyüne'l-âmirü'n-nâhî felâ eḥadün
Eberre fî kavli lâ minhü velâ ne'ami

Hüve'l-ḥabîbü'l-lezî türcâ şefâ'atühu
Li külli hevlin mine'l-ehvâli muḳteḥîmi

28

Sevindi naḳd-ı hidâyet-le nice kâse teḥi
Ġarîk-i baḥr gene ehl-i ḥayret ü velehi
Çeh-i ḍalâlete düşmen bu deñlü rû-siyehi
De'â ila'llâhi fe'l-müstemsiküne bihi
Müstemsiküne bi ḥablin ğayrı munfaşımı

29

Toğup o şems-i Hudâ açdı ma'rifet ufḳın
Alup tesâbuḳ ile her fezâ'ilüñ ṭuruḳın
Revâ-yı 'izzet-i Ḥaḳ zeyn-i nûr idüp 'unuḳın
Faḳa'n-nebiyyîne fî ḥalkın ve fî ḥuluḳın
Velem yüdânühü fî 'ilmin ve lâ kerami

30

Muḥîṭ-i ma'rifetu'llâh olup o mu'cize-ğü
Melâ'ik ile nebîler idince ğavşa ğülü
'Aceb mi aḳsalar ol şuya seyl-veş her su
Ve küllühüm min Resûli'llâhi mültemisün
Ġurfen mine'l-baḥri ev raşfen mine'd-diyemi

31

Gireydi mekteb-i 'irfân u fazlete ḳademi
Kelîm ider gidicek ol 'aşâ-yı muḥteremi
Nebîler andan olur müstefid her ni'ami
Ve vâḳıfüne ledeyhi 'inde ḥaddihimi
Min nuḳṭati'l-'ilmi ev min şekleti'l-ḥikemi

32

Muḥabbet-i ezeli ḳıldı zâtını her sū
Tamâm-ı nüşâ küberâ-yı ma'rifet-i memlū
Tecelliyât-ı Hudâ ḳurb-ı lâ-mekândur bu
Fehve'l-lezî temme ma'nâhu ve şüretühu
Sümme's-ṭafâhü ḥabîben bârîü'n-nesemi

(62a)

33

Kemâl-i ḥüsn ü melâḥat bu vech-le o mehî
Münevver eyledi envâr-ı ma'rifet-le zihî
Gören o nûr-ı ḥaḳîḳat-le dir o pād-şehi
Münezzehün 'an şerîkin fî meḥâsinihî
Fe cevheru'l-ḥusni fihi ğayru munḳasımı

Da'me'd-de'athü'n-naşârâ fî nebiyyihimi
Vâ'ḥküm bimâ şî'te medḥan fihi va'ḥtekemi

34

Nişâre ḥâk-i derinde o nürdur şadefüñ
Sezâ cemî'-i medâyiḥ cevâhiri tuḥafuñ
Kuşûr-ı 'aczone bakma zebân-ı pür-esefüñ
Fensüb ilâ zâtihi mâ şî'te min şerafin
Vensüb ilâ ḳadrihi mâ şî'te min ızami

35

Nu'ütü levḥa-ı tāk-ı cenân iken her sū
Anuñ medâyiḥ-i ta'dâdın istemek ser-i mū
Olur nihâyet-i a'dâdı bilmege tek u pū
Fe inne faḍle Resûl'llâhi leyse lehu
Ḥaddün fe yu'ribe 'anhü nâṭıḳun bi femi

36

O ḥaddadur şerefi 'and-ı Ḥâlîḳ-ı zî'l-menn
Muḳarrebîn-i kirâm itdi dergehin mesken
'Ülûv-ı nâmı-la şânuñ o rütbe añla ki sen
Lev nasabet ḳadrahu âyâtühu ızamen
Aḥye'smühu ḥîne yüd'a dârîse'r-rimemi

37

Ḳomadı zerrece 'acz-ı 'uḳül ile şebahi
Sezâ mı reyb-le hiç irtikâb rû-siyehi
Revâ da görmediginden taḥayyür ü velehi
Lem yemtaḥınnâ bimâ ta'ye'l-uḳülü bihi
Ḥırşan 'aleynâ felem nerteb velem nehimi

38

Sülûk-ı tälibe aḳdem netîce-i 'ulyâ
Bile ḥaḳîḳat-ı zât-ı Muḥammediyyeyi tâ
Ve 'ilm-i ledün-i müfaḥḥam anda hep 'ulyâ
A'ye'l-verâ fehmü ma'nâhü fe leyse yürâ
Lil-ḳurbi ve'l-bu'di minhü ḡayru munfeḥîmi

39

Bilivermiş bedenüñ ehl-i keşf olan ḥaddüñ
İzâle eyleyemez ḳurb-ı ma'nevî bu'den
Niḳâbı ref-le itmiş niḳâb-ı pür-sa'den
Ke's-şemsi tezharu li'l-'ayneyni min bu'udin
Saḡîreten ve tüküllü't-ṭarfe min ememi

(62b)

40

Bilen ḥaḳîḳatini irdi Ḥaḳḳa ol heme sū
Ve lîk terk-le lâzım cihâd-ı nefis ḥaddu
Muḳîm-i pister-i ḡaflet olan o râḥat-cü
Ve keyfe yüdrükü fî'd-dünyâ ḥaḳîḳatehu
Ḳavmün niyâmün tesellev 'anhü bi'l-ḥulumi

41

Düşüñ o mebdе'-i nür-ı muḥabbeti dün ü gün
Tefekkür it ki nedür zāt-ı şāh-ı ḥayr-ı müdün
Budur nihāyet-i ma'nī kitāb-ı 'acze bütün
Fe mebleḡu'l-'ilmi fihi ennehu beşerun
Ve ennehu ḥayru ḥālki'llāhi küllihimi

42

Olup tereşşuḡ-ı nür-ile kaçreler peydā
O kaçreler eşer-i aşluñ itmede ibdā
Odur o me'ḥaz-ı küll feyż-i māye-i eşyā
Ve küllü āyin ete'r-rüslü'l-kirāmü bihā
Fe inneme't-teşalet min nūrihi bihimi

43

Zalām-ı şirki giderdi o aḡterān-ı Hudā
Ve līk şāh-ı rüsül itdi cümleden iḡnā
Geline kalmadı hep şer'-i enbiyāda beḡā
Fe innehu şemsü faḡlin hum kevākibühā
Yüzḡhirne envārehā li'n-nāsi fi'z-zulemi

44

Kerīm-i ḥulḡ-ı 'azīm zātı kurretü'l-'ayn
Odur o maḡzar-ı nür-ı cemāl-ı Ḥaḡ dün ü gün
O veche itdi teccessüm zihī kemāl-i ḡusn
Ekrim bi ḡalḡı nebiyyin zānehu ḡuluḡun
Bi'l-ḡusni müştemilin bi'l-bişri müttesimi

45

Muḡit-i medḡi o dürr-i mefāḡiret-şadefin
Şıḡar mı kāse-i vüs'-ı kesīrine ḡalefin
Gözet bu beyt ile teşbīh-i ḡalbini selefın
Ke'z-zehri fi terafın ve'l-bedri fi şerafin
Ve'l-baḡri fi keremin ve'd-dehri fi himemi

46

İdüp iḡāḡa cüyüş-ı sürüş o pād-şehi
Alurdı ḡulḡule-i āsumāne nice rehi
Virürdi heybet-i ḡaybı görenlere velehi
Keennehu vahve ferdün fi celāletihı
Fī 'askerin hīne telḡahu ve fi ḡaşemi

47

Belāḡat-ı fuşahā buldı 'acz-le esefin
Olur mı ḡadri meḡer ḡül yanında hīç 'alefin
Kelāmı aldı heme baḡr-ı ḡikmetin tuḡafın
Ke-enneme'l-lü'lü'l-meknünü fi-şadefin
Min ma'diney mañḡıḡın minhü ve mübtesemi

(63a)

48

İder hezâr melâ'ik mücâviri-le gülû
Şemîm-i gülşen-i cenâni almağa heme sũ
Ki bũs-ı zâ'ir içindür o ravza-ı dil-cũ
Lâ tıybe ya'dilü türben zamme a'zumehu
Tübâ li munteşikın minhü ve mültesimi

El-faşlu'r-râbi' fi zikrũ'l-mevlũd

49

Bahâdır u had-ı imkândur o serv ü sehi
Ki bũy-ı mağdemi geldi cihâna 'itr-ı şehi
Vücũdi kıldı muṭayyeb bu köhne bâr-gehi
Ebâne mevlidühü 'an ṭıbi 'unşurihi
Yâ tıybe mübtedâin minhü ve muḥtetemi

50

Ṭulũ'-ı şems-i sa'âdetde hũzn-le heme sũ
Cihâni görmedi ḥuffaş-tıynetân-ı 'adũ
Nezîr-i ḥavf gelüp itdi serlerin fürũ
Yevmũn teferrese fihi'l-fürsũ ennehũmũ
Ḳad ünzirũ bi hulũli'l-bũ'si ve'n-nıḳami

51

Gelince himmet-i mi'yâr muḳaddem-ile bũtũn
Yıkıldı kâfirĩ bünyâd-ı küfr şirk-i müdũn
Beşâret oldu hidâyet 'imâretine o gün
Ve bâte eyvânũ Kısra vehve muşadi'un
Ke-şemli aşḫabı Kısra ğayre mülteimi

52

Gelince saḳya-ı mâ'ũ'l-ḥayât cũd-ı kefin
İşitdi 'ayn-ı ḥayātuñ ḳudũm-ı pür-şerefin
Sevindi ḥânesi âteş-perest-i pür-telefin
Ve'n-nâru ḥâmidetũ'l-enfâsi min esefin
'Aleyhi ve'n-nehru sâhi'l-'ayni min sedemi

53

İrince memleket-i 'âleme o şâh-ı Ḥudâ
Ḥazîn-i muḫdarib-i cürmi oldu ehl-i şeqâ
Ḥicâb-la yere geḫse Baḫıra gibi sezâ
Ve sâe sâvete en ğâḫat buḫayretühâ
Ve rudde vâridühâ bi'l-ğayzı ḫîne zamĩ

54

Alup hezîmet-'adũnuñ ḳulũb-ı pür-'alîlin
Nizâm-ı şirk ü ḫalâl öyle buldı kim ḫalelin
Virũp şifâtını nâr aldı âyiden bedelin
Ke-enne bi'n-nâri mâ bi'l-mâi min bevelin
Ḥuznen ve bi'l-mâi mâ bi'n-nâri min ḫaremi

55

Ŧonamı oldu ŧufan u velâdetinde bütün
 Ki buldı revnağ-ı süver cenâni ŧehr ü müdüñ
 Ŧonandı nür-la kıandil cihân yapıldı bugün
 Ve'l-cinnü tehtifü ve'l-envâru sâtı'atün
 Ve'l-ħağķu yazħaru min mâ'nen ve min kelimi

(63b)

56

Bu veche nice beŧâret işâret-i muħkem
 Zuhûra gelmiş iken bunca münzirât ile hem
 Gelüp ğışâve-i ğaflet-le sedd-i ğuş-ı ħikem
 'Amü ve ŧammü fe i'lânü'l-beŧâi'ri lem
 Tüsmâ' ve bâriķatü'l-inzâri lem tüŧemi

57

Degil o kıavm-ı dâlâl çeŧm-i 'ibrete merdüñ
 Muķayyed olmadı aħbâr-ı noķta-ı encüm
 Dâlâlet olmadı zâ'il ħamâķat olmadı kem
 Min ba'di mâ aħbara'l-aķvâme kâhinühüm
 Bienne dînehümü'l-mu'vecce lem yekumi

58

Görindi rüy-ı ŧeyâťini aħter-i ri'benin
 Ki ŧaldı pençe-i âteŧ-ġüdâz idüp 'acebin
 Ta'zimen itmediler ol-ŧehüñ (ki) kıurbetin
 Ve ba'de mâ 'âyenü fi'l-ufķi min ŧuhubin
 Munķadđaten vefķa mâ fi'l-'arzı min ŧanemi

59

Sürüldi çıķdı ŧeyâťin üzere ŧehr ü müdüñ
 Ki iştirâķ-ı sem'-ı men'i zâhir oldu bütün
 Virildi nefy ile sâdıķların cezâsı bugün
 Ħattâ ġadâ 'an ŧariki'l-vaħyi münhezimün
 Mine'ŧ-ŧeyâťini yakfû işre münhezimi

60

Bulup firârî-i a'dâ ile münasebetin
 Beyân ider o ŧeyâťinin ol mübâ'adetin
 İder ifâde-i teŧbîh bu beyt-i menķibetin
 Ke-ennehüm hereben abtâlü Ebrehetin
 Ev 'askerun bi'l-ħaşâ min râħateyhi rami
 Nebzen bihi ba'de tesbîhin bi baťnihimâ
 Nebze'l-müsebbihi min aħŧâi mültakımı

61

Bulup vücüd 'ırkıñdan ġül oldu tâc-ı semen
 Odur bu bâġ-ı cihâna nemâ vü neŧve viren
 'Aťâ mı câzibe-i feyz ekleyüp rüŧen
 Câ'et li da'vetihi'l-eŧcâru sâcideten
 Temŧi ileyhi 'alâ sâkın bilâ kıademi

62

İcâbeti şecerüñ oldı bir büyük hikmet
 Bu mu'cize bu siyâk üzre bulmağa şöhret
 Yazar kalemleri hep nuṭṭ-ı hâl olup kat kat
 Ke ennemâ seřaret satran limâ ketebet
 Fürü'uhâ min bedî'î'l-ḥaṭṭı fî'l-leḳami

(64a)

63

Daḫı bunuñ gibidür mu'cizât-ı ḫâriḳadan
 Ḥabîbini şaḳınur (ki) güneşden ol zü'l-minen
 Mu'ayyen itdi aña sâyebâni müstâhsen
 Mişle'l-ğamâmeti ennâ sâre sâ'ireten
 Teḳîhi ḫarra vaṭîsin li'l-hecîri hami

64

Odur o nür-ı maḫz-ı 'ayn şems-le ten-şü
 Misâl-i âyete şaḳḳu'l-ḳamer velî heme sū
 Tahûr cerüñ su-yı mâ'ileden (ki) aldı vuzû
 Aḳsemtü bil ḳameri'l-münşakḳı inne lehu
 Min ḳalbihi nisbeten mebrûrate'l ḳasemi

65

'Adû arar göremez semt-i cây-ı muḫteremin
 Ki aldı nür-ı nübüvvet o çeşm-i pür-'alilin
 Ḥamâ-yı Ḥaḳ raşad itmiş defîne-i hikemin
 Ve mâ ḫave'l-ğâru min ḫayrin ve min keremin
 Ve küllü ṭarfin mine'l-küffârî 'anhü 'amî

66

'Azîmetinde refîḳ-ı şadîḳı luṭf-ı Ḥudâ
 Mu'în-i yâveri 'avn u tevekkül-i mevlâ
 Gezend irer mi aña 'âlem olsa ger a'dâ
 Fe's-şıdḳu fî'l-ğari ve's-şıddîḳu lem yerimâ
 Ve hüm yeḳülüne mâ bi'l-ğâri min erimi

67

Çekince perde der-i ğâra 'ankebût a'lâ
 O çeşm-i düşmene bir ağ idi hemân güyâ
 Ḥamâme dâ'ir olup zann-ı düşmen oldı hebâ
 Zannû'l-ḫamâme ve zannu'l-'ankebûte 'alâ
 Ḥayri'l-beriyyeti lem tensüc ve lem tehumi

68

İdüp zuhûr yalnız itdi Ḥaḳ mu'âvenetin
 Yeter bu mu'cize her kim okur-sa menḳibetin
 Ne yaptı almış iken düşmenine her cihetin
 Viḳâyetu'llâhi ağnet 'an müdâfetin
 Mine'd-dürü'ı ve 'an 'âlin mine'l-uṭumi

63

69

Penâh idüp o der-i şâh-ı merhamet-sipehi
 Bu derde buldı müdâvât alup pür velehi
 Selâmetüm gözüme sürmedür o hâk-i rehi
 Mâ sâmenîye'd-dehru aymen ve'stecertü bihi
 İllâ ve niltü civâran minhü lem yeumi

70

Derinde buldı nice derd-mend gelse tehî
 Tecellî-i yed-i 'ulyâ 'aa-yı tâc-ı şehi
 Selâmetüm gözüme sürmedür o hâk-i rehi
 Vele'l-temestü ine'd-dareyni min yedihi
 İllâ'stelemtü'n-nedâ min hayrı müstelemi

(64b)

71

O dil ki 'ı ide nûr-ı cemâl ile memlû
 Olur tecellî-i Hâ anda vahy ile heme sû
 Odur o 'ayn-ı başîret odur o mu'cize-gû
 Lâ tûnkiri'l-vahye min rû'yâhü inne lehû
 alben izâ nâmeti'l-'aynâni lem yenemi

72

uruldı mademine er-i etr-i pâd-ehi
 Basîa 'arza sezâdur dinür-se hayme gehî
 Cûlûs-ı tat-ı nübüvvet giderdi hep şebehî
 Fe zâke hîne bulûğın min nübüvvetihi
 Fe leyse yünkeru fihi hâlu mutelemi

73

Maâm-ı vahy-ı nübüvvedür erfa'-ı rûtebüñ
 Ne hûb hil'at-ı teşrîfdür o zû'l-hasebüñ
 'Aa-yı maz-ı Hudâdur ne dal var sebebüñ
 Tebâreka'llâhü mâ vahyün bi mûktesebin
 Velâ nebiyyün 'alâ aybin bi mûttehimî

74

Ümîd-i şıat-ile itdi ehl-i derd ulû
 'Aceb mi dâr-ı şifâ itseler derin her sû
 Mücerrebî didi ba'de'l-bere o nâdire-gû
 Kem ebre'et vaaben bi'l-lemsi râatühu
 Ve alaat eriben min ribati'l-limemi

75

Sehâb-ı rahmet-ile geldi şer'î rû-be-rû
 Cihâni itmiş iken arz-ı meyte şirk-i 'adû
 Ki feyz-i ferâğ-ı 'âlem kelâmıdur heme sû
 Ve ayeti's-senete'ş-şehbâe da'vetühu
 Hattâ haket urreten fi'l a'suri'd-dühümü

Bi 'ârıdın câde ev hilte'l-bitâha bihâ
 Seyben mine'l-yemmi ev seylon mine'l-'arimi

76

‘Ayân-ı mu‘cizesi zülmet içre nūr-ı san‘at
Revāk-ı medhine nā-reste süllem-i kudret
‘Acez kesüp serini didi kilik-i bî-tâkat
Da‘nî ve vaşfi âyâtin lehû zahuret
Zuhûre nâri‘l-kırâ leylem ‘alâ ‘alemi

77

Gürûh-ı ehl-i muhâbbet ider-se medhe gülü
Olur-ise kimi nazm kimi neşr-le pür-gü
Ne güne olsa güherdür medâyihi heme sū
Fe‘d-dürrü yezdâdü husnen ve hüve muntezîmün
Ve leyse yenkuşu kadren gayra muntezîmi

78

Muhasseât ile hulq-ı‘azîmi hulq-ı Hudâ
Anuñ-çün eyledi medhin kelâm-ı celle ‘alâ
Semâya dest-res olmağ mı istemiş ‘acabâ
Femâ teţâvele âmâlü‘l-medîhi ilâ
Mâ fihi min keremü‘l-ağlâkı ve‘ş-şiyemi

(65a)

79

Naẓîre Hayret olup oldılar girân alsun
Meşâkı‘-i huţabâ-ı vücûh ehl-i müdün
Cemî‘-i mu‘cizenüñ a‘zamı o nūr-ı hüsn
Âyâtü hâkkın mine‘r-rahmâni muhdesetün
Kadîmetün şîfatü‘l-mevşûfi bi‘l-kıdemi

Kaynakça

- Albayrak Sak, V. (2013). Said Paşa'nın kaside-i bürde tahmisi. *Turkish Studies*, 8(9), 523-559.
- Avarbek, G. D. (2020). Berlin Devlet Kütüphanesi'nde bulunan kataloglanmamış Türkçe yazmalar üzerine tespitler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 24, 1-40.
- Ayçiçeği, B. (2015). Bûsîrî ö. 696/1297?'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa ö. 1308/1892 tarafından yapılan mensur ve manzum tercümesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 15(15), 27-102.
- Ayçiçeği, B. (2024). İmâm Bûsîrî'nin Hayatı, Divan'ı ve Kasîde-i Bürde'si. B. Ayçiçeği (Ed.) *Türk edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si* içinde (C. 1). DBY Yayınları.
- Ceylan, S. (2019). Hasan Remzi. *Türk edebiyatı isimler sözlüğü* içinde. 04 Kasım, 2025 tarihinde <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-remzi> adresinden erişilmiştir.
- Çiftçi, Ö. (2017). *Fatîn tezkiresi (Hâtîmetü'l-eşâr)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. (3. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Elikara, H. (2024). *Kayacıklı Süleyman Efendi'nin Türkçe kaside-i bürde şerhi (inceleme-metin)*. [Yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- İnal, İ. M. K. (2000). *Son asır Türk şairleri* (C. 2). Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Kaya, M. (1992). Bûsîrî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 6, ss. 468-470.). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

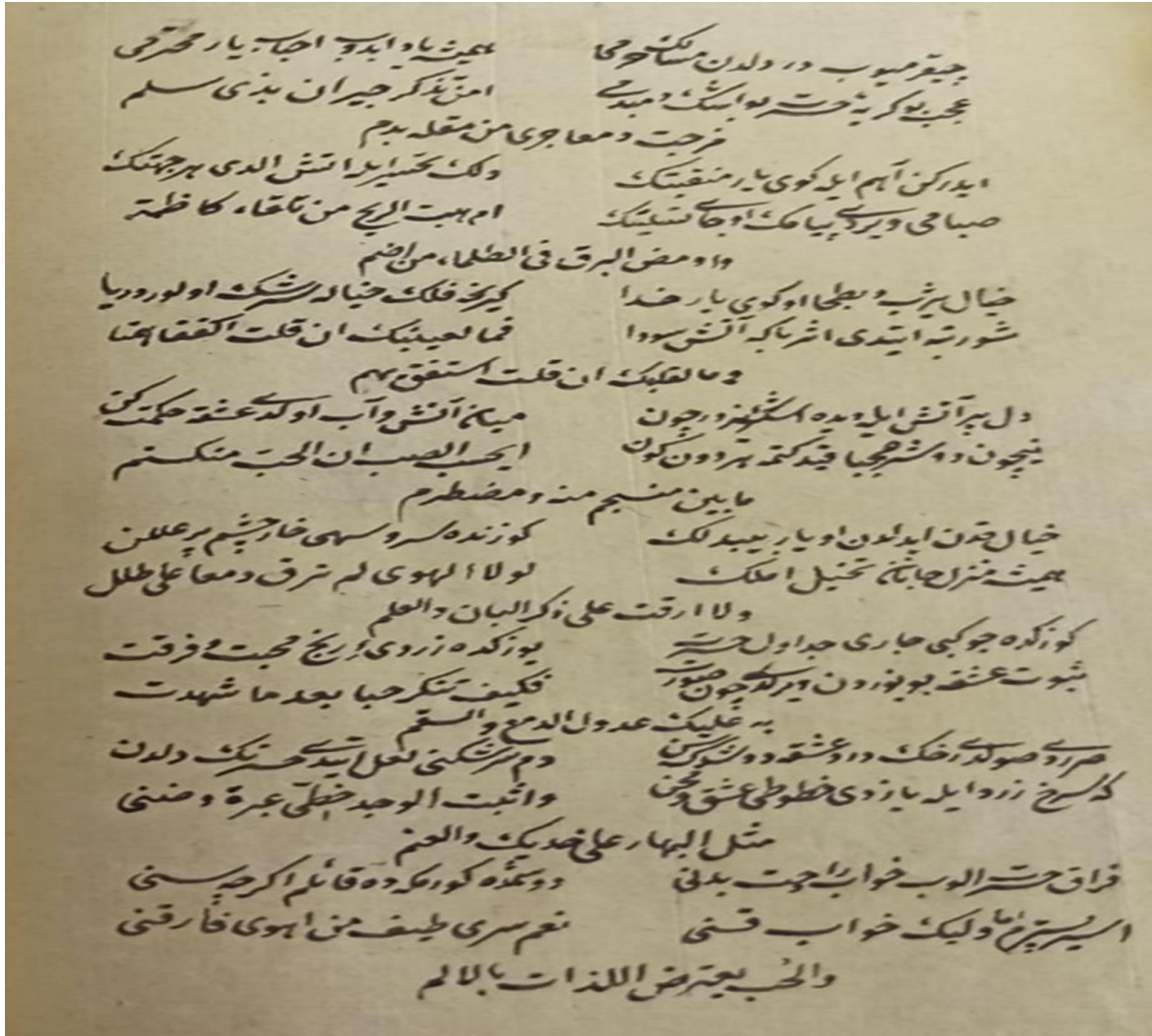

- Kazan, R. (2021). Üslûp açısından Mehmed b. Halil'in Türkçe kaside-i bürde şerhi. *Tokat İlmîyat Dergisi*, 9(1), 301-322.
- Koç, H. (2021). Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin kasîde-i bürde tahmisi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 27(27), 489-546.
- Koç, H. (2024). Kasîde-i Bürde'nin Türkçe manzum tercümelere. B. Ayçiçeği (Ed.), *Türk edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si* içinde (Cilt 1). DBY Yayınları.
- Köksal, M. F. (1998). *Kayserili divan şairleri*. Geçit Yayınları.
- Kuzubaş, M. (2007). Muhammed Fevzî'nin miftâhu'n-necât adlı eseri (Kasîde-i bürde tahmis ve şerhi). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 156-192.
- Pala, İ. (1995). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*. Akçağ Yayınları.
- Yakar, H. (2015). *Antepli divan şairleri*. Gaziantep Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Yakışır, A. (2023). Klasik Türk edebiyatında "tahmis-i hod": Kendi şiirini tahmis eden şâirler ve şiirleri. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, (18), 191-233.

Ekler

Görsel 1

Kasîde-i Bürde Tahmisinin Yer Aldığı Kısımın İlk Sayfası.

Görsel 2

Kasîde-i Bürde Tahmisinin Yer Aldığı Kısımın Son Sayfası.

